

Samenwerkingsverband
Exmoorpony

Samenwerkingsverband Exmoorpony
Tegelseweg 3
5951 GK Belfeld
tel: 077-4642999
e-mail: info@faunaconsult.nl
www.exmoorpony.nl

Nieuwsbrief Samenwerkingsverband Exmoorpony december 2024

Belfeld, 24 december 2024

Beste kuddehouders en beschermers,

We beginnen de nieuwsbrief met het voorstellen van nieuwe kuddehouder Flevolandschap en nieuwe beschermer Wouter Jansen. Daarna is er aandacht voor het proefschrift waarmee Debbie Davy dit jaar de Doctorstitel haalde, en voor en voor een subsidieaanvraag bij de MacArthur Foundation. Hierna volgen de aankondiging van de Exmoorponydag 2025, en een stukje over het boek 'Rewilding horses in Europe'. Daarna is er nieuws over de Duitse Exmoor Pony Gesellschaft en de Exmoors in Tsjechië. We volgen met de update van ons eigen stamboek en we eindigen deze nieuwsbrief met een interessant verhaal over een Exmoormerrie die zich niet liet temmen.

Hans Hovens, voorzitter

Przewalskipaarden en Exmoorpony's in Natuurpark Lelystad en nieuwe kuddehouder: Flevo-landschap

Door: Linde van der Burgh, boswachter Flevo-landschap

De eerste kennismaking bracht de Przewalski-dames al in beweging.

Het Przewalskipaard wordt, net als de Exmoorpony, door velen beschouwd als wild oerpaard. In 1968 stierf het dier uit in het wild. Om de soort te herintroduceren startte de Nederlandse Stichting tot Behoud van het Przewalskipaard in de jaren '80 met een herintroductieprogramma voor Przewalskipaarden in Mongolië. Hiervoor waren in Nederland gebieden nodig waar onder (min of meer) natuurlijke omstandigheden met de dieren gefokt kon worden en waar voldoende ruimte was om de halftamme dierentuindieren weer te laten verwilderen. Natuurpark Lelystad was één van deze gebieden. Het Natuurpark speelde zo een belangrijke rol bij de herintroductie van deze iconische soort. Het fungeerde niet alleen als fokstation, maar ook als verzamellocatie van dieren die tussen 1996 en 2002 op transport gingen naar Mongolië voor de herintroductie van de soort in het wild. In 2002 is het herintroductieproject wegens succes beëindigd; de herintroductie was zo succesvol dat er weer (ruim) voldoende wilde Przewalskipaarden in Mongolië voorkomen. De soort kan zich op eigen kracht in stand houden en dit maakte de verdere fok en uitzettingen vanuit Nederland overbodig (noot van de redactie: zie ook [Nieuwsbrief december 2022](#)).

Op het moment dat er nog maar drie oudere Przewalski merries (rond 20 jaar) uit die ooit grote kudde over waren, zagen we steeds duidelijker dat het hen ontbrak aan de dynamiek van soortgenoten. We hebben dierenwelzijn hoog in het vaandel staan, en wilden ook de drie laatste Przewalskipaarden hier een optimale leefomgeving blijven bieden. Om deze reden hebben we in januari 2024 een Exmoorhengst en drie Exmoormerries toegevoegd aan de Przewalskigroep. De Exmoorpony behoort naast het Przewalskipaard tot de laatste ondersoorten van wilde oerpaard. Omdat zowel Przewalskipaarden als Exmoorpony's afstammen van het oorspronkelijke wilde paard en veel oorspronkelijke eigenschappen van deze oersoort delen, was de verwachting dat beide soorten heel goed samen konden leven. Dit bleek ook te kloppen, al heel snel vormden beide soorten één kudde. We zagen de Przewalski merries ineens weer rennen, andere delen van het gebied gebruiken en ze kregen een veel gezonder gewicht. Inmiddels hebben we helaas al twee van de drie merries moeten euthaniseren wegens aanhoudende hoefproblemen. De laatste merrie leidt nu de groep exmoors en zorgt ook voor het Exmoorveulen, dat we dit jaar als verassing erbij hebben gekregen! Ook als de laatste Przewalski wegvalt, zullen de Exmoors in het Natuurpark blijven. Het is een prachtige, zelfredzame soort die samen met de wisenten zorgt voor een begrazingsgebied met hoge natuurwaarden.

Nieuwe beschermer: Wouter Jansen

Wouter Jansen is mijn naam en ben vrijwilliger bij verschillende organisaties (o.a. Natuurhistorisch Genootschap, stichting Het Limburgs landschap). Bij Staatsbosbeheer ben ik Meinweggids en contactpersoon van de Werkgroep de Driestruik. Verder geef ik lezingen en workshops over natuur en landschap als vrijwilliger.

Na een kennismaking met Hans Hovens als gids in het natuurgebied Aalsbeek, kwamen we de paarden tegen. Toen was ik als een blok voor de Exmoorpony gevallen. Deze wilde ik toen ook in het natuurgebied de Driestruik.

Dit is "mijn" gebiedje bij Roermond waar ik met vrijwilligers beheerwerk doe ten behoeve van zeldzame soorten als o.a. hengel, rugstreepad e.d. Het is niet gelukt om ze op dit terrein te krijgen, maar ik promoot de

Exmoorpony graag bij terreineigenaren (als ik er de kans voor krijg).

Zelf ben ik werkzaam bij een adviesbureau en doe vooral onderzoek en advies naar flora en vegetatie. Daarnaast begeleid ik aannemers ecologisch bij de uitvoering van verschillende projecten. Wil je meer weten wat ik doe? Kijk dan op twitter; hier ben ik als @snortikker te vinden.

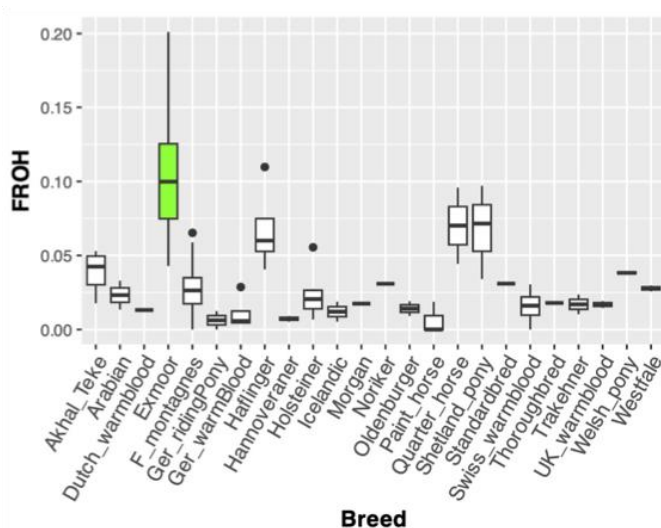
Proefschrift over Exmoorpony's door Debbie Davy

Door: Deborah Davy en Hans Hovens

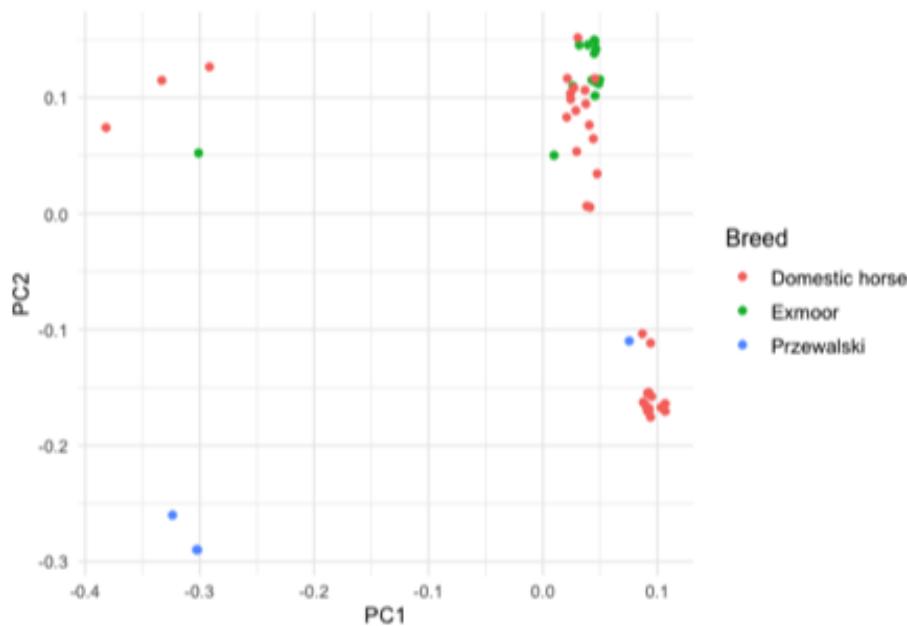
In april 2024 behaalde Deborah Kim Davy de Doctorstitel aan de Universiteit van Glasgow op het onderwerp: 'Onderzoek naar factoren die de toekomstige overleving van Exmoorpony's beïnvloeden: implicaties voor ecologisch herstel en populatiebeheer'. Wij kennen Deborah als 'Debbie'; de keurmeester van de Exmoor Pony Society die meerdere keren naar Nederland is afgereisd om ons te leren hoe we Exmoors exterieur kunnen beoordelen (zie ook de nieuwsbrieven van 2021 en 2023).

In haar proefschrift bespreekt zij de effecten van begrazing met Exmoor-pony's op de biodiversiteit en het voorkomen van bloeiende planten in natuurgebieden. Uit haar onderzoek blijkt dat de begrazing met Exmoorpony's een positief effect heeft op de biodiversiteit en de aanwezigheid van bloeiende planten. Dit positieve effect was al zichtbaar na 4 tot 5 jaar begrazing. Debbie onderzocht ook de impact van parasieten en seizoensinvloeden op de lichaamsconditie van Exmoorpony's die in natuurlijke omstandigheden leven. Uit het onderzoek bleek dat Exmoorpony's minder parasieten hadden dan werd gerapporteerd in andere onderzoeken met wilde paarden. Debbie ontdekte ook dat Exmoorpony's met een hogere mate van inteelt meer parasieten blijken te hebben. Er zijn natuurlijk altijd uitzonderingen en de steekproefomvang was klein. Daarom geeft Debbie aan dat verder onderzoek waardevol zou zijn.

Uit haar onderzoek, waarbij gebruik wordt gemaakt van een maatstaf voor inteelt, genaamd FROH, blijkt ook dat de Exmoor-ponypopulatie relatief ingeteeld is. Desondanks hebben Exmoor-pony's een grotere variatie in hun DNA dan veel gedomesticeerde paardenrassen. Het onderstaande diagram laat zien dat Exmoors weliswaar een hogere gemiddelde inteelt hebben dan andere geteste rassen, maar dat ze in het algemeen ook de grootste genetische variatie hebben vergeleken met de andere in de steekproef opgenomen rassen.

De onderstaande grafiek laat zien dat de Y-chromosomen van Exmoor-pony's sterk lijken op die van gedomesticeerde paarden en niet op die van Przewalski-paarden. De enige Przewalski die in een groep met gedomesticeerde paarden wordt aangetroffen, stamt waarschijnlijk af van een gedeeltelijk gefokt dier. Dit is logisch, aangezien de Exmoor-pony een belangrijke voorouder is van gedomesticeerde paardenrassen, terwijl bekend is dat de paarden van Przewalski geen voorouder zijn van gedomesticeerde paardenrassen.

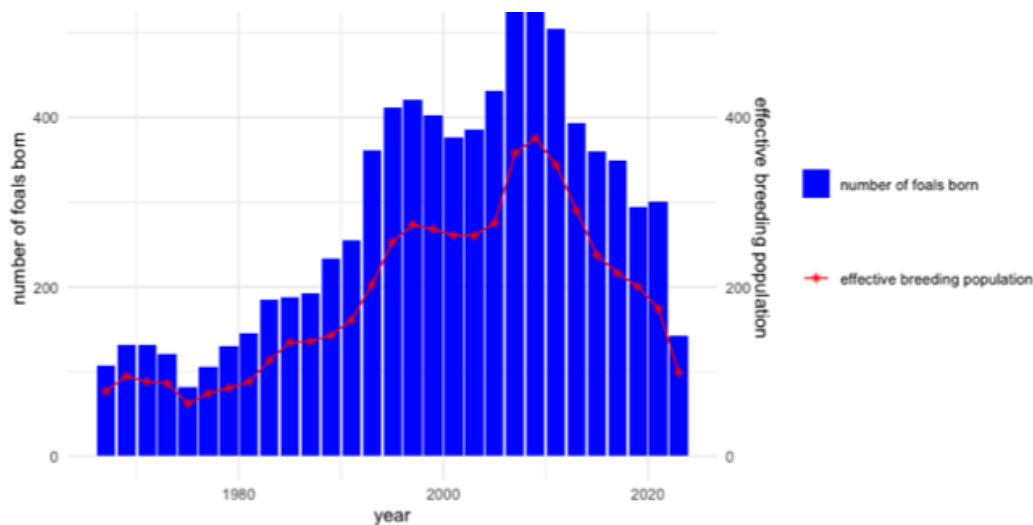
Wanneer we proberen een zeldzame populatie in stand te houden, is het erg belangrijk om te begrijpen welke genetische variatie er binnen die populatie bestaat. Tijdens het onderzoek werden mitochondriale haplotypes (varianten die alleen via moederlijnen worden overerfd) onderzocht en in kaart gebracht aan de hand van hun moederstambomen. De belangrijke bevindingen uit dit onderzoek, waarbij alle geïdentificeerde vrouwelijke bloedlijnen van de oprichters in Groot-Brittannië (op één na) werden bemonsterd, waren:

- 1) dat zeven verschillende mitochondriale haplotypes in de monsters werden gevonden;
- 2) dat één bepaalde haplotypevariant vaker voorkwam dan de anderen binnen de totale populatie.

Het belang van deze bevindingen is dat fokkers moeten proberen ervoor te zorgen dat deze variatie zoveel mogelijk binnen de totale populatie behouden blijft. Dit is nodig om ervoor te zorgen dat geen van deze varianten verloren gaat. Fokkers moeten zich bewust zijn van de bloedlijnen van de vrouwelijke oprichters binnen hun kudde en moeten proberen deze allemaal in stand te houden.

Helaas vertoont de effectieve fokpopulatie, een maatstaf voor genetische variatie, van Exmoor-pony's in Groot-Brittannië een afname. Dit is zorgwekkend en het betekent dat alle fokkers, in Groot-Brittannië en op het vaste land van Europa, voorzichtig moeten zijn en moeten proberen zoveel mogelijk variatie binnen hun kuddes en binnen de totale Exmoorpony-populatie in stand te houden. Dit betekent niet alleen dat er meer veulens moeten worden gefokt, maar ook dat er dieren uit minder goed vertegenwoordigde genetische

lijnen voor de fok moeten worden ingezet. Onderstaande grafiek toont de relatie tussen het aantal veulenregistraties en de effectieve fokpopulatie in Groot-Brittannië tussen 1973 en 2022.

Het onderzoek naar de relatie tussen Exmoors en oude paardenpopulaties is gestart en wordt voortgezet in samenwerking met de onderzoeksgroep van dr. Anubhab Khan aan de Indiase Academy of Sciences in Bangalore. Uit de eerste resultaten, waarbij de genomen van Exmoorpony's (noot van de redactie: Het genoom is de volledige genetische samenstelling van een organisme) werden vergeleken met die van 23 paardenrassen, bleek dat Exmoors genetisch dicht bij uitgestorven oude paardenpopulaties staan dan de geteste paardenrassen. Ook blijken de Exmoorpony's een voorouder van veel moderne Europese paardenrassen. Deze opwindende voorlopige bevinding wordt nu verder onderzocht en we kijken uit naar meer resultaten in de toekomst. Het originele proefschrift van Debbie is [hier](#) te lezen.

Debbie wil heel graag samenwerking zien tussen alle Exmoorponyfokkers, in Groot-Brittannië en de rest van Europa, om de toekomstige levensvatbaarheid van deze belangrijke bedreigde oerpony te garanderen.

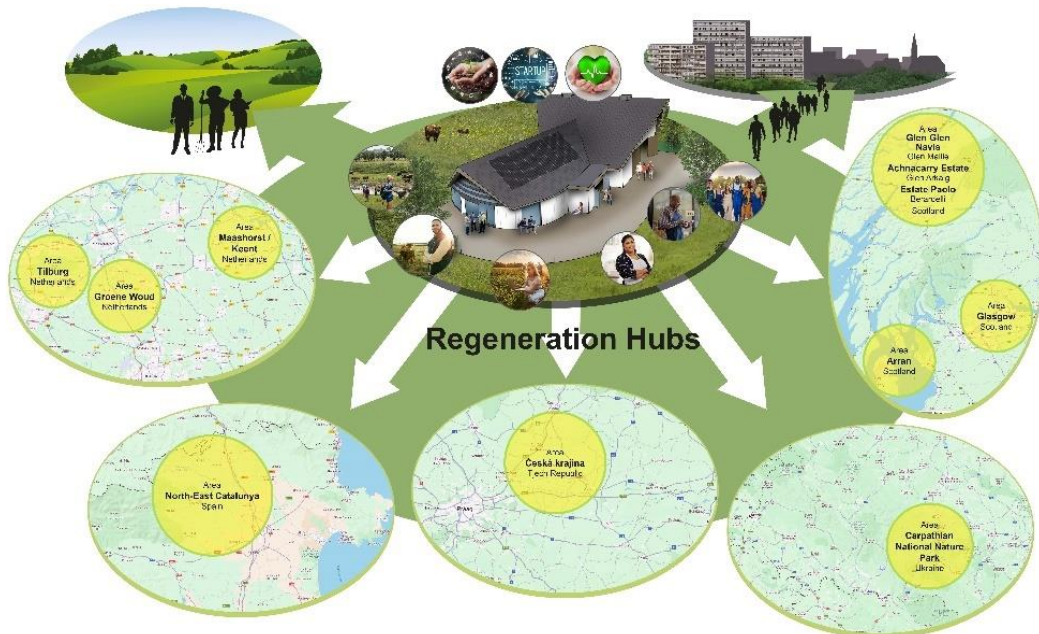
MacArthur 100&Grant

Door: Ronald Goderie (Grazelands Rewilding)

Via de Exmoor Pony Society en Samenwerkingsverband Exmoorpony zijn we als Grazelands Rewilding (de nieuwe naam van Stichting Taurus) gewezen op de mogelijkheden om in te schrijven op een groot fonds, waarmee we onze ambities als Grazelands Rewilding een forse sprong verder kunnen helpen. Er zijn veel inschrijvers, dus de kansen zijn niet superhoog. Maar als we alle hobbels nemen betekent dat ook voor Exmoors een aanzienlijke kans op meer terreinen en meer natuurlijke kuddes. Onderstaand een korte samenvatting van ons projectvoorstel:

Samen met de consortiumpartners Arcadis, ICLEI, Credit Nature en EponaX heeft Grazelands Rewilding een voorstel ingediend voor de 4-jaarlijkse challenge van de MacArthur Foundation. Een voorstel tot revitalisatie van de rurale gebieden in Europa. Met een focus op de sociale componenten; het bieden van perspectief aan bewoners van de kwetsbare landelijke gebieden en de bewoners uit de periferieën van steden. En de fysieke componenten; herstel biodiversiteit, herstel van de bodemecologie, herstel van halfopen landschappen, herstel van

ecosysteemdiensten. Dit alles door de interventie 'Rewilding'. Na diverse selectieprocedures worden in het voorjaar van 2025 de 5 semi-finalisten bekend gemaakt. Zij gaan dan hun ideeën verrijken om in aanmerking te komen voor deze externe financiering.

Wil je alvast een tip van de sluier; zie [deze korte video](#).

(Noot van de redactie: Inmiddels is bekend dat het ingediende voorstel door is naar de tweede ronde).

Exmoorponydag 2025 in Belfeld

Op 22 mei 2025 organiseren we als Samenwerkingsverband Exmoorpony weer een Exmoorponydag. Deze dag wordt gehouden in Belfeld en Steyl (beide Gemeente Venlo), waar we te gast zullen zijn bij Faunaconsult. Speciaal voor deze dag zullen Deborah (Debbie) Davy en Gabriella (Gay) Sinclair naar Nederland afreizen. Beiden zullen ons weer uitleg geven over hoe we naar Exmoors moeten kijken en Debbie zal tevens een presentatie geven over haar promotieonderzoek (zie elders in deze nieuwsbrief). Na de lunch zullen we de Exmoorpony's in natuurgebied Brongebied Aalsbeek bezoeken, waarbij ook aandacht zal zijn voor het beheer van het gebied. Interessant in het gebied is het voorkomen van boomkikker, knoflookpad, een bronbeek en blauwgrasland. We verzamelen bij Jochumhof (Maashoek 2b, 5935 BJ te Steyl (gemeente Venlo). Alle medewerkers van kuddehouders en alle beschermers zijn van harte welkom op deze dag. De eigen bijdrage bedraagt € 20,- per persoon en de lunch is daarbij inbegrepen.

Het programma die dag ziet er als volgt uit:

- 11- 11.30 uur: Ontvangst met koffie en vlaai te Jochumhof en welkomstwoord;
- 11.30 – 12.30: Presentatie door Debbie Davy;
- 12.30 – 13.30: Lunch
- 13.40 – 15.30 Bezoek aan Brongebied Aalsbeek (Belfeld; dit is 7 minuten met de auto);
- Slotwoord en huiswaarts.

Vernieuwde uitgave van het boek ‘Rewilding horses in Europe’

Door: Hans Hovens

In de nieuwsbrief van 2022 gaven we al aan dat er een nieuwe versie van het boek [Rewilding horses in Europe](#) zat aan te komen. Het boek pretendeert natuurbeheerders te laten zien welk type paard of pony ze in hun natuurgebied het best kunnen inzetten. Het uitgangspunt daarbij is een zo primitief mogelijk paard. Net als in de eerdere versies van het boek (zie o.a. [nieuwsbrief november 2014](#)) moeten we ook nu constateren dat het Konikpaard totaal ten onrechte wordt gepromoot als ‘primitief’. Dit wordt grotendeels geconcludeerd aan de hand van niet gepubliceerde onderzoeken. Deze ‘studentenonderzoeken’ worden gecoördineerd en begeleid door ‘Rewilding Europe’ dat een groot belang heeft in het voortbestaan van de Konikmythe en mede auteur is van het boek.

De auteurs verwijzen weliswaar naar recente wetenschappelijke literatuur, maar leggen de conclusie dat de Konik ten onrechte primitief wordt genoemd vervolgens naast zich neer. Een goed voorbeeld van een onderzoek dat wél wetenschappelijk is gepubliceerd, is het in 2021 verschenen artikel [Konik, Tarpan, European wild horse: An origin story with conservation implications](#). In dit artikel maken de auteurs duidelijk dat het Konikpaard ten onrechte en vooral om commerciële en emotionele redenen nog steeds als wild paard in de markt wordt gezet. In het artikel wordt de Exmoorpony overigens als enigste naar voren geschoven als zijnde mogelijk een wild paard. Wat is er nodig voor de Exmoorpony om in ‘Rewilding horses in Europe’ te worden erkend als wild paard?

Nieuws van de Deutsche Exmoor Pony Gesellschaft

In 2023 zijn er bij onze oosterburen 80 merrieveulens en 72 hengstveulens geboren, gekeurd en in het stamboek geregistreerd, dus in totaal 152 veulens. Dit is meer dan ze in lange tijd hebben gehad! In 2022 ging het om 130 veulens, in 2021 om 89 veulens in 2021 en in 2020 om 91 veulens.

Weer een nieuw terrein met Exmoors in Tsjechië

Door: Dalibor Dostal, directeur European Wildlife

Vanaf eind mei 2024 zijn meerdere groepen Exmoorpony’s vervoerd naar de bergen aan de Tsjechische grens met Oostenrijk. De dieren zijn afkomstig uit het voormalige militaire oefengebied van Milovice bij Praag. Het nieuwe reservaat is aangelegd op privépercelen en wordt gebruikt voor onderzoeksdoeleinden en voor het herstel van het lokale ecosysteem.

Dankzij begrazing met Exmoors is het aantal zeldzame dier- en plantensoorten in reservaten als Milovice met honderden of zelfs duizenden procenten vergroot.

Update stamboek Samenwerkingsverband Exmoorpony

Door: Lodewijk van Kemenade

De laatste online versie van ons samenwerkingsverband dateert al weer uit december 2017. Gelukkig zijn we er in geslaagd om met de hulp van de kuddehouders weer een nieuwe versie te maken. Begin januari zal de nieuwste versie van het stamboek online worden gezet.

Deze is, net als de oudere versies, online in te zien voor beschermers en kuddehouders. Ga naar: het stamboek en klik op de versie die u wilt inzien.

Account: -----

Wachtwoord: -----

Mocht u onjuistheden aantreffen dan hoor ik dat graag. Mijn e-mail adres is: stamboekexmoorpony@gmail.com.

Een Exmoor merrie die zich niet liet temmen

Door: Arno Paulus (Staatsbosbeheer Noard-Fryslân)

De merrie op stal bij de vorige eigenaar (Foto: Arno Paulus).

Zo af en toe krijgen wij de vraag of wij plek hebben voor een Exmoorpony. Meestal gaat het om particulieren die op verschillende manieren in het bezit zijn gekomen van een Exmoor. Meestal blijkt toch dat het 'adopter' van een Exmoor als gewone 'huis-tuin en keuken'-pony geen goed idee is. De Exmoors zijn van nature toch pony's met wilde genen en in Nederland zijn de meesten ook nog geselecteerd op hun wildheid en wilde eigenschappen. Normaal gesproken gaan wij niet in op de vraag voor het introduceren van een particuliere pony in de kuddes bij ons in de natuurterreinen. Vaak zijn het pony's die op jonge leeftijd al bij de particulier terecht zijn gekomen, hoe en waarom dit gebeurd is, is vaak onduidelijk. We zijn nogal huiverig om dit soort pony's in een natuurterrein te plaatsen omdat deze niet zoals onze pony's zelfredzaam en gehard zijn.

Het verhaal met onderstaande merrie was iets anders. Deze pony was in 2023 als 5 jarige merrie in particulier bezit gekomen. Ze kwam uit een 'wilde' kudde. Deze mevrouw was zeer bedreven en getraind met paarden en dacht dat de Exmoor ook wel zou lukken. Na bijna een jaar bleek dat het wilde bloed toch dieper zit dan gedacht. De pony liet zich niet makkelijk meer benaderen en hanteren door een bepaalde ervaring die ze bij de vrouw had gehad. Omdat de pony geboren en opgeroeid is in een natuurterrein durfden wij het wel aan om haar een plek te bieden. We hebben wel afgesproken dat het nu onze pony is waar wij de eigenaar van zijn en dat wij geen vergoeding kunnen geven. Dat was allemaal akkoord. Ze loopt nu in een groot begrazingsgebied met nog 3 Exmoors. Dit zijn ruinen, twee zijn al wat ouder en lopen al lange tijd in het gebied. De derde ruin is een jonger dier die vorig jaar vanuit een ander terrein van ons bij de twee ruinen is geplaatst. Tot nu toe gaat het heel goed. Ze werd direct goed opgenomen en we zagen een verandering in haar gedrag, ze is nu weer een ontspannen pony. Ook de andere dieren vonden hun nieuwe kudde erg interessant en vooral het jongere dier leek het wel fijn te vinden dat hij weer een soort moederdier in de buurt had. Onze conclusie is dan ook dat Exmoors uit een semi wilde kudde, die opgeroeid zijn in een natuurterrein, niet zomaar verkocht moeten worden aan particulieren want daar wordt uiteindelijk bijna niemand blij van en zeker de Exmoor niet.

De merrie (links) bij de ruinen (Foto: Arno Paulus).